

УДК 378.22:61

О.М. КУЦЕНКО,

*викладач кафедри іноземних мов з латинською та українською мовами
ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне)*

СУТНІСТЬ ТОЛЕРАНТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ З ПАЦІЄНТАМИ

У статті розглянуто сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами. Розкрито принципи, суб'єкти, предмет, типи, функції в професійній діяльності майбутніх медиків як основні характеристики толерантної взаємодії.

Ключові слова: толерантність, толерантна взаємодія, сутність, майбутні магістри медичної освіти.

Постановка проблеми. Становище сучасного медичного працівника зумовлює проблему формування толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами в процесі фахової підготовки у вищих медичних навчальних закладах. Сучасні тенденції розвитку суспільства потребують нових підходів до організації навчально-виховного процесу у навчальних закладах, його спрямованості на розв'язання проблем розвитку та виховання особистості, яка повинна володіти професійними знаннями, уміннями, навичками, а також виявляти толерантне ставлення до пацієнтів і їхніх родичів. Саме тому сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами набуває сьогодні актуального значення.

Сучасна ситуація в соціально-економічній сфері України зумовлює потребу змінювати традиційні підходи до медичного обслуговування населення, які мають містити толерантну взаємодію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання професійної взаємодії в діяльності медичних працівників досліджували В. Франкл, Р. Конечний, М. Боухал, Б. Карвасарський, Р. Телле, І. Вітенко та ін.

Специфіку, основні завдання та принципи функціонування толерантності висвітлювали Л. Вітгенштейн, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоз, Т. Кун та ін.

С. Братченко, Д. Бюдженталь, Б. Карвасарський, В. Менделевич та ін. досліджують толерантну взаємодію у горизонтальній структурі: суб'єкти, умови, етапи, функції, система необхідних умінь і навичок.

Формулювання мети. Метою нашої статті є висвітлення сутності толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами.

Виклад основного матеріалу. Сутність толерантної взаємодії передбачає використання позитивного досвіду толерантності, створення безпосередньої взаємодії з іншими людьми в поведінці, формування толерантних переконань і поглядів, реалізацію навичок толерантної поведінки.

Зараз вища школа має приділяти велику увагу процесам формування толерантної взаємодії та розкриттю її сутності.

Згідно з Декларацією принципів толерантності під терміном «толерантність» насамперед розуміють усвідомлення різноманіття культур усього світу, багатства форм самовираження і способів прояву людської індивідуальності. У цьому документі толерантність також визначається як

«цінність і соціальна норма, сутність якої полягає в забезпеченні кожного індивіда цивілізованого суспільства правом відрізнятись від інших, у забезпеченні стійкої гармонії між різними конфесіями, політичними, етнічними та іншими соціальними групами, у повазі до розмаїтості культур, цивілізацій і народів, готовності до розуміння й співробітництва з людьми, що відрізняються між собою за зовнішніми ознаками, мовою, переконаннями, звичаями і віруваннями» [1].

На нашу думку, толерантна взаємодія – це організація співробітництва між майбутніми магістрами медичної освіти й пацієнтами, забезпечення позитивного ставлення майбутнього медичного працівника до пацієнта та його близьких, удосконалення медичного середовища, формування рис толерантної особистості, вплив на саморозвиток.

Сутність толерантної взаємодії полягає в усвідомленні значущості й важливості цієї проблеми, спонуканні інтересу до діяльності інших людей, сприйнятті діяльності інших людей, засвоєнні та прийнятті загальнолюдських цінностей, налагодженні контактів з іншим середовищем, розвиткові умінь та навичок, встановленні контактів з іншими людьми, утвердженні самостійності.

Оскільки толерантність і толерантна взаємодія багатозначні поняття, то сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами включає принципи, суб'єкти, предмет, типи та функції як істотне і найголовніше у цьому аспекті.

У загальному розумінні будь-які принципи мають суб'єктивний характер і формулюються на основі закономірностей та практичного досвіду, показуючи вихідне положення.

Принципами толерантної взаємодії будуть принципи, які визначають зміст, організаційні форми та методи толерантної діяльності згідно із загальними цілями і закономірностями взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами. Провідні серед них:

- взаємна повага, доброзичливість і терпиме ставлення до всіх членів суспільства;
- рівні можливості для всіх членів суспільства;
- дотримання традицій усіх культур суспільства;
- відмова від насилля;
- свобода віросповідання;
- збереження і розвиток культурної самобутності;
- рівність між представниками різних соціальних, культурних, релігійних груп;
- співпраця і солідарність у вирішенні спільних проблем.

На нашу думку, принципи толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами включають:

- рівність між усіма верствами населення;
- повагу, доброзичливість і терпиме ставлення з боку медичного працівника до хворого та його родичів;
- надання можливості пацієнту адекватного вибору методів діагностики та лікування у зв'язку з певними обставинами, що не зменшує права і можливості учасників толерантної взаємодії;
- відмову від насилля в процесі взаємодії медичного працівника з пацієнтом;
- співпрацю і солідарність у вирішенні спільних проблем між майбутнім магістром медичної освіти та пацієнтом.

Послугуючись основними положеннями медичної деонтології – вчення про належну поведінку медичного працівника під час виконання ним професійних обов'язків у процесі взаємодії і спілкування, акцентуємо увагу на визначенні принципів поведінки майбутніх магістрів медичної освіти, спрямованих на досягнення максимальної ефективності лікувально-діагностичного процесу; аналіз взаємовідносин медичного персоналу і хворого, а також колегіальних відносин всередині колективу, усунення шкідливих наслідків неякісної медичної послуги [5].

Сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами містить суб'єкти, які характеризують людину з об'єднаними позитивними якостями, тобто активну, дійову, автономну, творчу.

Суб'єктами при толерантній взаємодії можуть бути окремі люди, соціальні групи та суспільства, для яких характерною рисою є активність. Саме на них і розповсюджуються принципи толерантної взаємодії.

Професійна взаємодія медичного працівника може мати також характер толерантної взаємодії, де суб'єктами виступають лікар, середній і молодший медичний персонал, хворі та групи пацієнтів [4].

У контексті нашого дослідження суб'єктами толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами є самі майбутні магістри медичної освіти, їхні колеги, пацієнти та їхні близькі і родичі.

Будь-який процес повинен мати свій предмет, який утворює систему для взаємних дій суб'єктів цього процесу: організації відносин, забезпеченні взаємних інтересів, поєднанні емоційних переживань, прийнятті сумісних рішень, постановці і вирішенні проблем.

У кожного суб'єкта толерантної взаємодії є свої межі, в яких толерантність допускається або не допускається. Тому у різних суб'єктів предмет толерантної взаємодії буде різним і характеризуватиметься взаєморозумінням та погодженням інтересів.

Предметом медичної освіти є вивчення відносин і взаємодії медичного фахівця з пацієнтом, його родичами, колегами. Основними категоріями етики є добро, зло, справедливість, обов'язок, честь, совість, щастя та ін. У медичній етиці вагоме місце посідають такі категорії, як [3]:

- професійний обов'язок (вимоги щодо виконання медичним працівником свого призначення таким чином, щоб інтереси пацієнта та суспільства ставились вище власних);
- рівність ставлення (незалежно від соціального статусу чи власних симпатій, гуманне та толерантне ставлення до кожного, тому що перед хворобою всі рівні);
- честь (усвідомлення людиною своєї цінності в суспільстві і визнання її суспільством, що виражається у моральній оцінці і самооцінці медичного спеціаліста);
- совість (найважливіший показник моральності, суддя всіх вчинків), медична професія і совість неподільні.

На нашу думку, предметом толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами може виступати:

- мотиваційна орієнтація: здоров'я пацієнта (діагностування та лікування здоров'я пацієнта);
- комунікативна орієнтація: вербальне та невербальне спілкування;
- когнітивна орієнтація: усвідомлення ситуації взаємодії;
- діяльнисна орієнтація: ситуація взаємодії: спільна мета, здійснення та протиріччя, які можуть виникати;
- емоційна орієнтація: емоційна сфера взаємодії;
- результативна орієнтація: індивідуальні дії сторін (співробітництво, безконфліктна взаємодія, позитивне вирішення конфліктних ситуацій).

Для розкриття сутності толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами виокремлюють такі типи толерантної взаємодії:

- природна толерантна взаємодія – відкриті, допитливі, довірливі ставлення;
- моральна толерантна взаємодія – терпимість до власної особистості;
- зовнішня толерантна взаємодія – прийняття наявності у інших людей власної позиції;
- фізіологічна толерантна взаємодія – терпиме ставлення до хворих, інвалідів, фізично неповноцінних, людей із зовнішніми вадами;
- вікова толерантна взаємодія – неупередженість до недоліків людини похилого віку;
- міжнаціональна толерантна взаємодія – відсутність упередженого ставлення до представників різних націй;
- міжкласова толерантна взаємодія – терпиме ставлення до представників різних майнових верств;
- релігійна толерантна взаємодія – прийняття догм різних конфесій, релігійності або її відсутності;
- гендерна толерантна взаємодія – неупереджене ставлення до представників іншої статі;
- географічна толерантна взаємодія – неупередженість щодо жителів різних регіонів;
- маргінальна толерантна взаємодія – неупереджене ставлення до безпритульних, наркоманів, алкоголіків, в'язнів;
- освітня толерантна взаємодія – терпиме ставлення до висловлювань і поведінки людей з іншою освітою;
- політична толерантна взаємодія – спокійне ставлення до діяльності різних партій та об'єднань, висловлювань їхніх членів, а також ставлення до країн і народів на основі затверджених у світі принципів;
- внутрішня толерантна взаємодія – збереження рівноваги у різних несподіваних ситуаціях.

Головну функцію толерантності можна розуміти як спрямування розвитку потенційно конфліктної ситуації до її конструктивного вирішення [2, с. 3–12].

Стосовно до сутності толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами виділяють такі функції толерантної взаємодії:

- соціально-комунікативна – гармонізує відносини суб'єкта з навколишнім середовищем;
- регульовальна – орієнтує стосунки на збереження рівноправності, поваги, свободи;
- рефлексивна – безпосереднє і швидке реагування на зовнішню ситуацію;
- виховна – забезпечує вміння лояльно оцінювати вчинки інших;
- психологічна – служить основою для нормалізації психологічної атмосфери у групі, суспільстві;

- гуманітарна – спрямована на формування ціннісних орієнтацій і інтересів суб'єкта;
- креативна – створює умови для творчого самоствердження;
- культурозберігальна – забезпечує збереження і примноження культурного досвіду.

На нашу думку, існують факти, які впливають на принципи, суб'єкти, предмет, типи та функції, характеризуючи сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами:

- загальна соціальна ситуація життя людей (чим вище суспільна напруга, тим нижче толерантна взаємодія між людьми);
- ситуація у конкретному соціумі, членом якого є людина;
- специфічний тип культури стосунків між людьми (культура стосунків з іншими, культура ставлення до своєї сім'ї, культура ставлення до своєї роботи).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, сутність толерантної взаємодії ми розкриваємо через принципи, суб'єкти, предмет, типи та функції. Сутність толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти з пацієнтами полягає у вмінні бути терпимим у ставленні до хворого, а також його родини і сім'ї.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в необхідності розкриття структури толерантної взаємодії майбутніх магістрів медичної освіти із пацієнтами.

Список використаних джерел

1. Декларация принципов толерантности. Утверждена резолюцией 5.61 Генеральной конференции ЮНЕСКО от 16 ноября 1995 года // Век толерантности: Научно-публицистический вестник – М.: МГУ, 2001. – С. 131–137.
2. Кожухарь Г.С. Проблема толерантности в межличностном общении / Г.С. Кожухарь // Вопросы психологии. – 2006. – № 2. – С. 3–12.
3. Кэмпбелл А. Медицинская этика: учеб. пос. / А. Кэмпбелл, Г. Джиллетт, Г. Джонс; пер. с англ. ; под ред. Ю.М. Лопухина, Б.Г. Юдина. – 2-е изд., испр. – М.: ГЭОТАР – Медиа, 2007. – 400 с.
4. Шигонська Н.В. Толерантність у системі професійної взаємодії медичних працівників / Н.В. Шигонська // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2007. – Вип. 35. – С. 46–49.
5. Шигонська Н.В. Толерантність як складова професійної взаємодії медичних працівників / Н.В. Шигонська // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – Луцьк, 2013. вип. № 11. – С. 162–167.

References

1. *Deklaratsiia printsipov tolerantnosti. Utverzhdena rezoliutsiei 5.61 Heneralnoi konferentsii YuNESKO ot 16 noiabria 1995 hoda (2001).* [Declaration of Tolerance Principles. Approved by resolution 5.61 of the General Conference of UNESCO of 16 November 1995]. *Vek tolerantnosti: Nauchno-publitsisticheskii vestnik* [The century of Tolerance: The Scientific and Publicistic Bulletin]. Moscow, MHU Publ., pp. 131–137 (In Russian).
2. Kozhukhar, H.S. (2006). *Problema tolerantnosti v mezhlichnostnom obshchenii* [The problem of tolerance in interpersonal communication]. *Voprosy psikhologii* [The questions of Psychology], no. 2, pp. 3–12 (In Russian).
3. Kempbell, A., Dzhillett, H. & Dzhons, H. In Yu.M. Lopukhin & B.H. Yudin (Eds.). (2007). *Meditsinskaia etika* [Medical Ethics]. Moscow, HEOTAR-Media Publ., 400 p. (In Russian).

4. Shyhonska, N.V. (2007). *Tolerantnist u systemi profesiinoi vzaemodii medychnykh pratsivnykiv* [Tolerance in the system of professional interaction of medical workers]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka* [Bulletin of Zhytomyr State University named after I. Franko], issue 35, pp. 46–49 (In Ukrainian).

5. Shyhonska, N.V. (2013). *Tolerantnist yak skladova profesiinoi vzaemodii medychnykh pratsivnykiv* [Tolerance as a component of the professional interaction of medical workers]. *Naukovyi zhurnal 'Kompiuterno-intehrovani tekhnolohii: osvita, nauka, vyrobnytstvo'* [Scientific journal 'Computer and integrated technologies: education, science, production']. Lutsk, issue 11, pp. 162–167 (In Ukrainian).

В статье рассмотрена сущность толерантного взаимодействия будущих магистров медицинского образования с пациентами. Раскрыты принципы, субъекты, предмет, виды, функции в профессиональной деятельности будущих медиков как основные характеристики толерантного взаимодействия.

Ключевые слова: толерантность, толерантное взаимодействие, сущность, будущие магистры медицинского образования.

The essence of tolerant interaction with patients by future masters of medical education is considered in the article. **The principles, subjects, types, functions in the professional activities of future physicians** as the main characteristics of tolerant interaction are revealed.

Key words: tolerance, tolerant interaction, essence, future masters of medical education.

Одержано 3.01.2018.